

VĂN HOÁ VÀ LỐI SỐNG ĐÔ THỊ Ở BÌNH DƯƠNG TRONG THỜI ĐẠI CÁCH MẠNG CÔNG NGHIỆP 4.0

Ngô Hồng Điệp⁽¹⁾, Nguyễn Hoàng Huế⁽¹⁾

(1) Trường Đại học Thủ Dầu Một

Ngày nhận bài 02/01/2023; Ngày gửi phản biện 04/01/2023; Chấp nhận đăng 30/02/2023

Liên hệ email: diepnh@tdmu.edu.vn

<https://doi.org/10.37550/tdmu.VJS/2023.02.430>

Tóm tắt

Qua hơn 30 năm đổi mới, dưới sự lãnh đạo của Đảng và sự năng động trong điều hành phát triển kinh tế - xã hội ở Bình Dương đã thực sự tạo được những chuyển biến đột phá trong phát triển công nghiệp - đô thị. Đến nay, tỉnh Bình Dương đã có nhiều đổi thay trên các mặt kinh tế, văn hóa, xã hội và trở thành tỉnh phát triển vào loại năng động nhất ở Việt Nam.

Cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 4 đang ảnh hưởng trực tiếp đến từng cá thể, gia đình, doanh nghiệp và đặc biệt môi trường văn hóa, giáo dục. Quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đã tác động mạnh mẽ đến văn hóa truyền thống ở Bình Dương, đưa đến những biến đổi của các giá trị văn hoá truyền thống và hình thành một số giá trị văn hóa mới gắn liền với văn hóa và lối sống đô thị của con người nơi đây.

Cùng với việc đẩy mạnh quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa, các cấp chính quyền và nhân dân Bình Dương phải xây dựng văn hoá và lối sống đô thị cho phù hợp với xu thế phát triển, đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững của tỉnh nhà trong cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0.

Từ khoá: Bình Dương, cách mạng công nghiệp 4.0, lối sống đô thị, văn hoá

Abstract

CULTURE AND URBAN LIFESTYLE IN BINH DUONG IN THE AGE OF INDUSTRIAL REVOLUTION 4.0

After more than 30 years of renovation, under the leadership of the Party and the dynamism in socio-economic development management, Binh Duong has really made breakthrough changes in industrial-urban development. Binh Duong province has changed in economy, culture and society and has become the most dynamic developing province in Vietnam.

The 4th industrial revolution is directly affecting individuals, families, businesses and especially the cultural and educational environment. The process of industrialization and modernization has had a strong impact on traditional culture in

Bình Dương, leading to changes in traditional cultural values and the formation of a number of new cultural values associated with traditional culture.

Along with accelerating the process of industrialization and modernization, Bình Dương authorities and people has built a culture and urban lifestyle in accordance with the development trend, meeting the requirements of sustainable development.

1. Đặt vấn đề

Cùng với cả nước, Bình Dương đang bước vào thời kỳ công nghiệp hoá, hiện đại hoá, hội nhập kinh tế. Trước các tác động của tiến trình toàn cầu hoá, tốc độ đô thị hoá đang diễn ra khá nhanh, làm biến đổi bộ mặt kinh tế - xã hội của tỉnh, trong tiến trình đó, văn hoá và lối sống đô thị ở Bình Dương đang có những thay đổi theo hướng hiện đại.

Trong quá trình phát triển và hội nhập kinh tế của tỉnh Bình Dương, việc xây dựng và phát huy văn hóa và lối sống đô thị trở thành một trong những nội dung cơ bản của sự nghiệp xây dựng và phát triển của địa phương, góp phần xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc. Đúng như Đảng ta đã xác định văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội.

2. Những vấn đề lý luận về văn hóa đô thị

Văn hóa đô thị có thể hiểu là tổng thể các giá trị vật chất, tinh thần và cả các hoạt động văn hóa nhằm tôn vinh, làm sản sinh, truyền bá và thực hành các giá trị chân, thiện, mỹ, nhằm làm giàu tính người trong đời sống đô thị. Văn hóa đô thị là một thực thể tồn tại khách quan trong mối quan hệ với đời sống thành thị, nó bao hàm các yếu tố văn hóa tĩnh (sản phẩm văn hóa vật thể, các thiết chế văn hóa...) và các yếu tố văn hóa động (bao gồm cách thức sản xuất, hình thức sinh hoạt văn hóa của cư dân đô thị) như phong tục tập quán, lễ hội, sinh hoạt tôn giáo, tín ngưỡng, các hoạt động khoa học, giáo dục, văn hóa, thể thao,... Và thông qua các phương thức sinh hoạt cùng với những biểu hiện của nó mà chúng ta có thể xác định lối sống, nếp sống của các giai tầng cư dân đô thị. Văn hóa đô thị chủ yếu là sự tập trung số đông dân cư phi nông nghiệp, quan hệ cư trú - ứng xử có kết cấu giản đơn hơn ở nông thôn: gia đình - đường phố - xã hội. Ở nông thôn quan hệ cư trú kết cấu phức tạp hơn, theo kiểu: gia đình - dòng họ - làng xóm, láng giềng - xã hội. Điều này có nghĩa: người dân ở thành thị khi bước chân ra khỏi nhà đã hoà mình với xã hội còn ở nông thôn để hoà mình vào xã hội mỗi cá nhân phải trải qua tuần tự các kết cấu ứng xử giao tiếp đặc trưng của nó. Ngoài quan hệ gia đình, dòng tộc, hàng xóm người dân ở đô thị còn có nhiều mối quan hệ khác như quan hệ đồng nghiệp, đồng hương, đối tác... Văn hoá ứng xử của người dân đô thị có phần thiên về quan hệ trên cơ sở luật pháp và thị trường nhiều hơn, mang đậm văn hóa, xã hội công dân hơn. Tuy vậy, văn hóa đô thị có mối quan hệ mật thiết với văn hóa nông

thôn, nó được hình thành trên cơ sở văn hóa nông thôn trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa, hội nhập và phát triển. Xét ở bình diện chung, nếu văn hóa nông thôn gắn liền với nông dân, nông nghiệp thì văn hóa đô thị gắn liền với công nghiệp, công nhân và đội ngũ trí thức. Bởi vậy, văn hóa nông thôn thường in đậm nét truyền thống văn hóa dân tộc còn văn hóa đô thị lại in đậm yếu tố hiện đại của nền văn hóa dân tộc. Văn hóa đô thị có mối quan hệ hữu cơ với sự phát triển chung của kinh tế - xã hội đô thị, nó bị tác động, chi phối, ảnh hưởng của kinh tế thành thị. Cho nên, tùy thuộc vào sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế mà các phương thức sinh hoạt văn hóa và sự biểu hiện của nó cũng có sự phát triển tương ứng.

Đặc trưng của văn hoá đô thị là sự tập trung dân cư phi nông nghiệp, hình thành những quần thể kiến trúc theo kiểu bàn cờ, với quan hệ cư trú - ứng xử kết cấu giản đơn hơn ở nông thôn rất nhiều đó là: gia đình - đường phố - xã hội. Nhu cầu tiêu dùng của người đô thị thường cao hơn, đa dạng hơn và hướng tới sự khá giả. Vì vậy, dịch vụ công không thể thiếu đối với cư dân đô thị. Đây có thể được xem như là một nét văn hoá đô thị. Hơn nữa, người dân đô thị ngày càng chú trọng đến chất lượng các loại hình dịch vụ văn hoá, có nhiều điều kiện để chọn lựa cách thức hưởng thụ giá trị văn hoá khác nhau. Trong tổ chức đời sống văn hoá, cộng đồng cư dân đô thị đã cơ bản khắc phục được tác phong sản xuất nhỏ, trì trệ, luộm thuộm, manh mún; hình thành nên tác phong công nghiệp hiện đại; xây dựng được ý thức chấp hành pháp luật, ý thức công dân và ý thức cá nhân.

Một trong những đặc trưng nổi bật nếu so sánh với văn hóa nông thôn, thì văn hóa đô thị là một thực thể văn hóa phức hợp có tính biến đổi cao, nhất là ở đô thị hiện đại.

Sự tác động của cách thức sản xuất kinh doanh trong điều kiện kinh tế thị trường, hội nhập kinh tế quốc tế cũng làm nảy sinh nhiều vấn đề về văn hoá không phù hợp với văn hoá truyền thống như sự nhập lậu và lưu hành các loại hình văn hoá không lành mạnh, độc hại, văn hóa độc không được chú trọng và đề cao; xen lẫn vào đó là các loại hình giải trí, dịch vụ như sách báo, băng đĩa... nhiều lúc đã có sự phát triển thái quá vượt ngoài tầm kiểm soát của các cơ quan kiểm duyệt. Dưới tác động của kinh tế thị trường, trong đời sống văn hóa của người dân ở đô thị hiện nay, sự phân hóa giàu nghèo đã và đang dẫn đến sự phân hóa trong quan hệ đối với tư liệu sản xuất, vai trò tổ chức và quản lý lao động, và phân hóa trong tư tưởng, đạo đức, lối sống. Nhìn chung cơ cấu xã hội đô thị rất đa dạng về cư dân, sắc tộc, tôn giáo, học vấn, nghề nghiệp... Và nếu xét trong một khía cạnh nào đó thì kinh tế thị trường thậm chí đã làm thay đổi thế giới quan, nhân sinh quan, tình cảm và tâm lý của cư dân đô thị. Về mặt tích cực, kinh tế thị trường làm thay đổi thái độ đối với lao động của người thành thị: tất cả phải vươn ra thị trường, tất cả phải kiếm được việc làm, phải có thu nhập, không trông chờ, ỷ lại vào sự bao cấp của nhà nước và sự bố thí của xã hội. Thái độ đối với gia đình, bạn bè, xã hội cũng có sự thay đổi theo hướng hiện đại, đó là sự thông cảm, sẻ chia và tôn trọng tự do cá nhân (sống và làm việc theo Hiến pháp và pháp luật). Người dân thành thị ngày nay đã vượt qua được tính ích kỷ, tự ti của người nông dân và tiểu thương, vượt qua được các ràng

buộc bởi lễ giáo phong kiến. Nhân cách văn hoá người dân đô thị trong quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá và hội nhập kinh tế quốc tế đã và sẽ tiếp tục được hình thành theo hướng tích cực nhiều hơn, có nhiều đặc trưng khác với nhân cách văn hoá truyền thống của người Việt Nam. Sự khác biệt lớn nhất sẽ là sự hình thành nhân cách công dân với đặc trưng là khẳng định cái “tôi”, cái cá nhân nhiều hơn và ít bị chi phối bởi cộng đồng. Về mặt tiêu cực, với bản chất là cạnh tranh, kinh tế thị trường là mảnh đất màu mỡ cho sự nảy sinh và phát triển chủ nghĩa cá nhân vị kỷ nuôi dưỡng bản năng thấp hèn của con người. Nhiều mối quan hệ chỉ được giải quyết thông qua giá trị của đồng tiền, kể cả quan hệ ruột thịt trong một gia đình. Một bộ phận cư dân đô thị có biểu hiện suy thoái về tư tưởng, đạo đức, lối sống, trong đó có cả cán bộ, công chức và thanh niên, học sinh, sinh viên. Đó chính là biểu hiện của sự xuống cấp về lối sống, là biểu hiện của quan niệm “lệch chuẩn”, đối lập với những giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của dân tộc ta. Nghị quyết Đại hội toàn quốc lần thứ VIII của Đảng đã chỉ rõ: “Tệ sùng bái nước ngoài, coi thường những giá trị văn hóa dân tộc, chạy theo lối sống thực dụng, cá nhân vị kỷ... đang gây hại đến thuần phong mỹ tục của dân tộc. Không ít trường hợp vì đồng tiền và danh dự mà chà đạp lên tình nghĩa gia đình, quan hệ thầy trò, đồng chí, đồng nghiệp” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 1997).

Như vậy, có thể khẳng định rằng, việc xây dựng văn hoá đô thị sẽ góp phần quan trọng cho sự phát triển văn hoá xã hội đất nước nói chung và các đô thị nói riêng được bền vững.

3. Khái quát về cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0

Khái niệm cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ 4 (Cách mạng công nghiệp 4.0 – CMCN 4.0) ngày càng được sử dụng rộng rãi.

Khái niệm “CMCN 4.0” được đề cập lần đầu tiên và cũng là chủ đề của Diễn đàn kinh tế lần thứ 46 tổ chức ngày 20/1/2016 tại thành phố Davos-Klosters, Thụy Sĩ. Tuy vậy, tác động của cuộc CMCN 4.0 đã bắt đầu được “cảm nhận”, đặc biệt là tại các nước phát triển vào những năm cuối thế kỷ XX và đầu thế kỷ XXI. Khác với các cuộc CMCN trước đây, CMCN 4.0 không gắn với sự ra đời của một công nghệ nào cụ thể mà là kết quả hội tụ của nhiều công nghệ khác nhau, trong đó trọng tâm là công nghệ nano, công nghệ sinh học và công nghệ thông tin - truyền thông.

Chỉ thị số 16/CT-TTG của Thủ tướng Chính Phủ ngày 4/5/2017 về việc tăng cường năng lực tiếp cận cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 4 chỉ rõ: “*Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ 4 với xu hướng phát triển dựa trên nền tảng tích hợp cao độ của hệ thống kết nối số hóa - vật lý - sinh học với sự đột phá của Internet vạn vật và Trí tuệ nhân tạo đang làm thay đổi căn bản nền sản xuất của thế giới. Cách mạng công nghiệp lần thứ 4 với đặc điểm là tận dụng một cách triệt để sức mạnh lan tỏa của số hóa và công nghệ thông tin. Làn sóng công nghệ mới này đang diễn ra với tốc độ khác nhau tại các quốc gia trên thế giới, nhưng đang tạo ra tác động mạnh mẽ, ngày một gia*

tăng tới mọi mặt của đời sống kinh tế - xã hội, dẫn đến việc thay đổi phương thức và lực lượng sản xuất của xã hội”.

Bản chất của CMCN 4.0 là sự hình thành của thế giới số, vốn dĩ là sự phản ánh sinh động, tồn tại song song với thế giới vật lý. Sự kết nối giữa hai thế giới vật lý và thế giới số tạo ra những tác động “mang tính cách mạng” trên mọi mặt của đời sống kinh tế, chính trị, văn hóa và xã hội của loài người. Số hóa ngày nay không chỉ giúp nâng cao hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp mà làm thay đổi một cách căn bản mô hình kinh doanh của doanh nghiệp. Trong thời đại của CMCN 4.0, toàn cầu hóa trở nên sâu sắc hơn, sự thay đổi diễn ra với phạm vi, cường độ và tốc độ lớn hơn và khó dự báo hơn; các ngành công nghiệp được định hình lại xoay quanh các nhu cầu của con người, vì lợi ích và vì mục tiêu tối thượng là hạnh phúc của con người. Đặc biệt, “tiêu chuẩn hóa” sẽ được thay thế bằng “cá nhân hóa” trong thời đại của CMCN 4.0. Trong ngành công nghiệp chế tạo, những tiến bộ công nghệ, đặc biệt là công nghệ in 3D dẫn đến việc sản xuất loạt nhỏ, đơn chiếc theo yêu cầu của từng khách hàng, nhóm khách hàng trở nên khả thi. Tương tự, trong giáo dục, phương thức giáo dục chung cho mọi người được thay thế bằng học tập cá nhân hóa nhờ những tiến bộ trong lĩnh vực công nghệ thông tin - truyền thông. Cách mạng công nghiệp 4.0 làm thay đổi mạnh mẽ phương thức sản xuất và phương pháp quản trị “các nhà máy thông minh”, “công sở và thành phố thông minh” được kết nối Internet, liên kết với nhau thành một hệ thống thay vì các dây chuyền sản xuất và phương pháp quản trị hành chính trước đây. Nhờ khả năng kết nối bằng máy tính, các thiết bị di động tiếp cận với các cơ sở dữ liệu lớn từ nhiều nguồn, những tính năng xử lý thông tin được nhân lên nhờ những đột phá về công nghệ bằng trí tuệ nhân tạo, người máy, công nghệ in 3D, công nghệ na-nô, công nghệ điện toán đám mây, công nghệ sinh học, công nghệ lượng tử, công nghệ vật liệu mới,...

Cách mạng công nghiệp 4.0 sẽ mở ra kỷ nguyên mới của sự lựa chọn các phương án đầu tư kinh doanh, tối ưu hóa sử dụng các nguồn lực, thúc đẩy năng suất lao động và hiệu quả, tạo bước đột phá về tốc độ phát triển, phạm vi mức độ tác động làm biến đổi cơ bản hệ thống sản xuất và quản trị xã hội cả chiều rộng lẫn chiều sâu.

4. Đặc điểm văn hoá và lối sống đô thị ở Bình Dương trong cuộc Cách mạng công nghiệp 4.0.

Dựa trên những kết quả nghiên cứu của đề tài: Những biến đổi của các giá trị văn hóa truyền thống dưới tác động của công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở tỉnh Bình Dương – Thực trạng và giải pháp do Thạc sĩ Nguyễn Xuân Dũng làm Chủ nhiệm đề tài, chúng ta có thể khái quát văn hóa truyền thống của con người Bình Dương trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa với những đặc điểm sau:

** Văn hóa vật thể:*

– Trang phục: Trang phục hiện nay phần lớn đã thay đổi theo lối phương Tây; ở đô thị nếu còn chỉ là cái áo dài của nữ giới, bộ bà ba trong sinh hoạt cá nhân nhưng đã

được cách điệu. Ở nông thôn, một số “Lão nông chi điền” vẫn còn giữ cách ăn mặc xưa như bộ bà ba đen, tóc búi củ tỏi hoặc khăn đóng, đi guốc mộc. Hiện nay chỉ trong lễ cưới, cúng gia tiên một số gia đình ở Bình Dương mới còn giữ được lối trang phục xưa.

– Nhà ở: Nhà ở của cư dân Bình Dương cũng đa dạng, mang đậm sắc thái vùng, đủ các loại hình nhà thường thấy tại Nam Bộ, điển hình như: Nhà chữ đình; chữ Nhị; ba gian; ba gian hai chái; năm gian hai chái.

– Ẩm thực: ẩm thực ở Bình Dương là nói đến ẩm thực của người Việt và người Hoa. Ẩm thực của người Việt và người Hoa vừa có nét riêng thuộc về truyền thống ẩm thực của từng dân tộc. Ẩm thực của Bình Dương thể hiện đặc trưng như: tâm lý tộc người; tôn giáo, tín ngưỡng; môi trường sinh thái.

** Văn hóa phi vật thể:*

Dù có những tương đồng với cư dân Đông Nam Bộ thì tính cách và lối sống của người Bình Dương cũng có những nét riêng: giản dị, chân thành, thái độ ứng xử có đức độ, cởi mở, dễ cảm thông, nhạy bén và năng động.

Trong quá trình phát triển, người Bình Dương đã xây dựng được cho mình những phong tục truyền thống như: truyền thống gia đình; lễ tục vòng đời; hôn lễ; tang lễ; tín ngưỡng dân gian... (Thanh Trung, 2012).

Quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở Bình Dương ngày càng phát triển đã đưa đến những biến đổi của các giá trị văn hóa truyền thống và hình thành một số giá trị văn hóa mới gắn liền với văn hóa và lối sống đô thị của con người nơi đây. Có thể điểm qua một số giá trị văn hóa mới hình thành ở Bình Dương như:

– *Lối sống công nghiệp*: Tác phong công nghiệp, lối sống và văn hóa công nghiệp mới bước đầu được xác lập, nghĩa là văn hóa và lối sống công nghiệp chưa hoàn toàn thay thế lối sống nông nghiệp của cư dân Bình Dương. Bình Dương cũng đang xác lập “công nghiệp văn hóa”, coi văn hóa là một ngành công nghiệp, một lĩnh vực thương mại cho lợi nhuận cao.

– *Văn hóa nhà trọ*: Sự ra đời của hàng loạt khu công nghiệp, cụm công nghiệp song hành với nó là hệ thống nhà trọ, chung cư ra đời. Đây là nơi hình thành những giá trị văn hóa mới trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập ở Bình Dương. Các câu lạc bộ nhà trọ văn hóa được hình thành tạo nên những nét văn hóa mới ở Bình Dương.

– *Văn hóa thời trang*: Trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế ở Bình Dương, thời trang dần đi vào cuộc sống, là một loại nhu cầu không thể thiếu trong đời sống xã hội. Giá trị mới về thời trang được định hình, hình thành một giá trị văn hoá mới - thời đại công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở Bình Dương.

– *Văn hóa ẩm thực*: Bình Dương đón nhận nhiều nguồn dân cư mới là lực lượng lao động trẻ từ nhiều vùng trong nước; đây là những tiền đề để văn hóa ẩm thực ở Bình Dương phát triển mạnh mẽ và đa dạng.

– *Văn hóa lễ hội*: những giá trị văn hóa mới được xác lập, là sự giao thoa giữa các giá trị văn hóa truyền thống với các giá trị văn hóa hiện đại, làm cho sắc thái văn hóa Bình Dương thêm đa dạng. Cùng với những giá trị văn hóa mới, thì những loại hình văn hoá truyền thống khó có thể giữ nguyên được giá trị truyền thống của chúng.

– *Văn hóa đình công*: trong vài năm trở lại đây, đình công của công nhân trong các khu công nghiệp diễn ra với quy mô và tần số ngày càng nhiều. Ban đầu các cuộc đình công do công nhân lao động tự phát, nhưng dần đã đi vào tổ chức. Đây cũng xem như là những nét mới trong văn hóa của Bình Dương.

– *Văn hóa quảng cáo*: Ở Bình Dương loại hình văn hóa quảng cáo dần được xác lập và tìm được chỗ đứng trong cơ cấu văn hóa truyền thống và hiện đại. Quảng cáo ngày càng sáng tạo, tính nghệ thuật và thu hút. Bên cạnh đó cũng có không ít những quảng cáo thô thiển, thiếu thẩm mỹ, thiếu trung thực, lừa dối người tiêu dùng.

– *Văn hóa Internet*: Internet đã trở thành một phương tiện không thể thiếu trong cuộc sống, xác lập một giá trị văn hóa mới trong đời sống cộng đồng.... Sự xuất hiện rộng khắp của các hình thức truyền thông cá nhân hết sức thuận tiện và có khả năng lan tỏa rộng trong không gian ảo như chat, e-mail, blog, web, facebook,... đang làm cho các mối quan hệ cá nhân và cộng đồng mang nhiều đặc điểm trước đây chưa từng có (Thanh Trung, 2012).

Nhìn chung, quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đã tác động mạnh mẽ đến văn hóa truyền thống ở Bình Dương, đưa đến những biến đổi của các giá trị văn hoá truyền thống và hình thành một số giá trị văn hóa mới gắn liền với văn hóa và lối sống đô thị của con người nơi đây. Vấn đề đặt ra là phải bảo tồn và phát huy những giá trị của văn hóa truyền thống cũng như xây dựng văn hóa và lối sống đô thị phù hợp của con người Bình Dương đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững của Bình Dương trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa.

5. Giải pháp để phát triển văn hoá và lối sống đô thị ở Bình Dương

5.1. Giải pháp với việc bảo tồn những giá trị văn hoá truyền thống

Trước những thách thức về kinh tế và văn hoá đối với những giá trị văn hoá truyền thống của người Bình Dương, thiết nghĩ cần phải lưu tâm giải quyết cho được một số vấn đề cơ bản:

– Phải sớm hoàn chỉnh quy hoạch chi tiết về bảo tồn, tôn tạo các di tích văn hoá, lịch sử và môi trường cảnh quan của các đô thị.

– Gắn việc tu bổ di tích với giải toả dân cư, chuyển đổi chức năng, điều chỉnh lại một số vùng dân cư chưa phù hợp nhằm khai thác tốt các dịch vụ phục vụ du lịch, hướng người dân đi vào các hoạt động sản xuất, các hoạt động dịch vụ du lịch có chất lượng cao, các trung tâm sản xuất và các trung tâm du lịch...

– Có chính sách định rõ những việc khuyến khích nên làm, những việc ngăn không cho làm, có những khuyến cáo để các tổ chức kinh tế, xã hội và nhân dân hiểu rõ định hướng quy hoạch phát triển của các đô thị để bản thân những tổ chức và từng người dân tự giác thực hiện, xử lý ngay từ đầu đối với những trường hợp vi phạm.

– Việc bảo tồn các loại hình văn hóa phi vật thể không phải chỉ dựa vào trí tuệ một cá nhân, một tập thể, cũng không phải là công việc một sớm một chiều, mà phải có sự nỗ lực của các nhà khoa học, các nghệ nhân, nghệ sĩ, các nhà quản lý và của tất cả mọi người.

5.2. Giải pháp đối với lối sống đô thị ở Bình Dương

Để giữ gìn và phát huy bản sắc văn hoá của con người Bình Dương, đồng thời xây dựng được văn hoá và lối sống đô thị của người dân Bình Dương, thực hiện sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá và hội nhập quốc tế, các cấp chính quyền cần tiến hành đồng bộ các giải pháp sau đây:

Một là: Quy hoạch bền vững nên được ưu tiên đi trước một bước để định hướng và đảm bảo tính đồng bộ trong quá trình xây dựng phát triển cũng như cải tạo chỉnh trang đô thị của Bình Dương. Quy hoạch bền vững phải là quy hoạch đúng mức bao gồm tiêu dùng đúng mức, sử dụng nguồn tài nguyên đúng mức, khai thác sử dụng cảnh quan thiên nhiên đi đôi với bảo vệ cảnh quan thiên nhiên, điều chỉnh quy mô dân số và mật độ dân số thích hợp.

Hai là: Tiếp tục nghiên cứu, điều chỉnh quy hoạch tổng thể phát triển đô thị đến 2030 và các năm tiếp theo phù hợp với trình độ phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh. Phát triển đô thị phải coi trọng bảo tồn và tôn tạo các di tích lịch sử, văn hoá, các công trình kiến trúc và danh lam thắng cảnh, phát triển đô thị theo kiến trúc hiện đại kết hợp với kiến trúc truyền thống.

Trong việc xây dựng văn hóa đô thị ở Bình Dương cần có nội dung chương trình, kế hoạch cụ thể và có lộ trình gắn với Quy hoạch tổng thể phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh đã được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt, trong đó cần tập trung xây dựng tiêu chí văn hóa đô thị như: Sống và làm việc tuân thủ theo pháp luật, theo tác phong công nghiệp; đảm bảo an ninh trật tự, an toàn giao thông và bảo vệ môi trường; có lối sống lành mạnh, hành vi ứng xử có văn hóa; không mê tín dị đoan, không sử dụng văn hóa phẩm đồi trụy. Các tiêu chí này chỉ có thể đi vào thực chất và mang lại hiệu quả khi có sự tham gia của các cấp, các ngành, mặt trận, đoàn thể và sự chung tay góp sức của toàn thể cộng đồng. Xây dựng văn hóa đô thị cần được xem như một “quy hoạch”, trong đó cần thực hiện “mô hình điểm” ở một số phường, thị trấn để làm cơ sở cho việc tiếp tục triển khai nhân rộng.

Ba là: Nâng cao vai trò của các cấp chính quyền trong việc đề ra chiến lược xây dựng đời sống văn hoá đô thị. Phải tạo ra được các thiết chế văn hoá - thông tin của các cơ quan nhà nước và xã hội trong một không gian văn hoá hợp lý. Tập trung đầu tư xây dựng hơn nữa để hoàn chỉnh các công trình văn hóa theo hướng hiện đại, có quy mô

tương ứng với sự phát triển của xã hội và trở thành những điểm nhấn trong kiến trúc đô thị như: Các trung tâm Văn hóa, thông tin, triển lãm; Bảo tàng, thư viện, tượng đài, di tích; Trung tâm thể thao, nhà thi đấu; công viên, vườn hoa....

Trong việc xây dựng, ban hành các chính sách, như là một giải pháp để xây dựng và phát triển kinh tế, văn hoá, xã hội, rất cần chú ý tới mối quan hệ giữa hai mặt, hai bộ phận: chính sách kinh tế trong phát triển văn hoá và chính sách văn hoá trong phát triển kinh tế. Hai mặt này hoà nhập càng nhuần nhuyễn, thì càng tạo động lực lớn cho sự phát triển bền vững xã hội (Phạm Vũ Dũng, 1999). Muốn bảo tồn và phát huy các giá trị của văn hoá truyền thống thì phải chú trọng phát triển kinh tế đi đôi với phát triển văn hoá, đưa văn hoá vào mục tiêu, phương tiện, hoạt động kinh tế, văn hoá, tạo môi trường văn hoá rộng lớn cho hoạt động kinh tế - xã hội vì sự phát triển.

Ngoài ra, cần tiếp tục xây dựng các đề án, chương trình, kế hoạch cụ thể về từng lĩnh vực công tác và triển khai thực hiện một cách quyết tâm, tích cực và có hiệu quả.

Bốn là: Tổ chức và quản lý chặt chẽ các hoạt động văn hoá, dịch vụ văn hoá, chú trọng công tác phòng ngừa, đấu tranh kiên quyết với các tệ nạn xã hội và những hiện tượng tiêu cực, ngăn chặn và đẩy lùi các sản phẩm văn hoá độc hại nhất là các loại hình kinh doanh như văn hoá phẩm băng đĩa, Internet nhằm lành mạnh hoá môi trường văn hoá... Đẩy mạnh đấu tranh trên mặt trận tư tưởng, văn hoá, kiên quyết phản bác các luận điệu sai trái phản cách mạng thực hiện âm mưu “diễn biến hoà bình” của các thế lực thù địch.

Năm là: Tăng cường công tác truyền thông, tuyên truyền, vận động, để nâng cao nhận thức về thực hiện Nghị quyết của Đảng và pháp luật của Nhà nước về hoạt động văn hoá nhất là giáo dục tư tưởng, đạo đức, lối sống, nếp sống văn minh đô thị, phát huy tính cần cù sáng tạo, tinh thần hiếu học, tinh thần thi đua yêu nước trong nhân dân, đặc biệt là thế hệ trẻ nhằm nâng cao nguồn lực lao động, với tác phong công nghiệp, có đầy đủ năng lực, trí tuệ để đáp ứng nhu cầu phát triển của tỉnh Bình Dương.

Tóm lại, dưới tác động của quá trình công nghiệp hoá, hiện đại hoá và hội nhập quốc tế đang diễn ra mạnh mẽ, đã dẫn đến sự biến đổi sâu sắc về đời sống, lối sống văn hóa của cư dân đô thị ở Bình Dương. Mặt khác, trong điều kiện hội nhập quốc tế, sự liên kết và hợp tác phát triển kinh tế của Bình Dương ngày càng được đẩy mạnh đã trở thành điểm đến hấp dẫn của nhiều nhà đầu tư, các chuyên gia nước ngoài, người lao động, học sinh, sinh viên đến sinh sống, học tập và làm việc đã tạo cho bức tranh văn hóa của Bình Dương trở nên sinh động và đa dạng.

Trong quá trình này, Bình Dương cũng phải “vươn vai” cùng với khu vực cũng như cả nước để tăng tốc phát triển. Phát triển gắn với việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống, phát huy giá trị của một tỉnh công nghiệp phát triển trong vùng kinh tế trọng điểm phía Nam. Việc cần làm trước tiên là xây dựng văn hoá và lối sống đô thị ở tỉnh Bình Dương cho phù hợp với xu thế phát triển, phát huy được những mặt mạnh và khắc phục những hạn chế để người dân Bình Dương nâng cao được đời sống kinh tế, văn hoá - xã hội mà vẫn giữ được nét đẹp của “người Bình Dương”.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đảng Cộng sản Việt Nam (1997). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VIII*. NXB Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [2] Đoàn Minh Huân (2012). *Biến đổi xã hội đô thị và quản trị biến đổi xã hội đô thị ở Việt Nam hiện nay - Đặc điểm và một số gợi ý can thiệp chính sách*. Chương trình “Nghiên cứu khoa học phát triển xã hội và quản lý phát triển xã hội ở Việt Nam đến năm 2020”. Mã số KX.02/11- 15, Bộ Khoa học và Công nghệ, Hà Nội.
- [3] Ngô Minh Sang (2012). *Biến đổi đời sống văn hoá Bình Dương từ góc nhìn đương đại*. Thông tin sử học Bình Dương.
- [4] Nguyễn Hữu Từ (2015). *Bình Dương vững bước trên con đường đổi mới, thực hiện công nghiệp hóa, đô thị hóa*. Báo Bình Dương, Số ra ngày 26/03 và 28/03.
- [5] Nguyễn Khoa Điềm (2005). Đổi mới văn hoá chính là đổi mới con người. *Tạp chí Kinh tế Châu Á – Thái Bình Dương*, số 48, 24-25.
- [6] Nguyễn Thanh Tuấn (2006). *Biến đổi văn hóa đô thị hiện nay*. NXB Văn hóa – Thông tin, Hà Nội.
- [7] Phạm Vũ Dũng (1999). *Nhận diện mấy vấn đề văn hoá*. NXB Văn hoá Thông tin, Hà Nội.
- [8] Thanh Trung (2012). *Những biến đổi của các giá trị văn hóa truyền thống dưới tác động của công nghiệp hóa, hiện đại hóa ở tỉnh Bình Dương – Thực trạng và giải pháp*. Trang tin Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh Bình Dương.